

Δημοσιεύθηκε στο **Κόκκινο Δελτίο #5**, Νοέμβρης 2007.

των Ανδρέα Πλουμή* - Γιώργου Ασκητή**

Το ελληνικό αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα θα μπορούσε αντικειμενικά και από τη γέννηση του να προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στην υπόθεση των φτωχών ν και μεσαίων αγροτών. Τις καλύτερες στιγμές του τις γνώρισε στις εποχές ανόδου του εργατικού και λαϊκού κινήματος, όταν λειτούργησε δίπλα στους συνδικαλιστικούς και πολιτικούς αγώνες της μικρομεσαίας αγροτιάς για την υπεράσπιση του εισοδήματος της, την υπεράσπιση και διεύρυνση των δικαιωμάτων της.

Γι' αυτό βρέθηκε αντιμέτωπο με τη λυσσαλέα αντίδραση των μεγαλοαγροτών και μεγαλεμπόρων, τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους, αλλά και τους κεφαλαιοκρατικούς οικονομικούς μηχανισμούς (τράπεζες, εμπορικά δίκτυα κ.λπ.) Πολλά στελέχη του γνώρισαν τις διώξεις, τις φυλακίσεις και τις εξορίες του μετεμφυλιακού κράτους και της χούντας. Κεφάλαιο και κυβερνήσεις προσπάθησαν με κάθε τρόπο να αποκλείσουν τις συνεταιριστικές οργανώσεις από τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία και την εμπορία των προϊόντων και να τις περιορίσουν σε απλό ρόλο μεσίτη και εισπράκτορα (Γεωργικοί Πιστωτικοί Συνεταιρισμοί) των αγροτικών δανείων της ΑΤΕ.

Η φασιστική χούντα άφησε πίσω της ερείπια. Τα διορισμένα από την ίδια Διοικητικά Συμβούλια ξεπούλησαν, με τις ευλογίες των συνταγματαρχών, τα περιουσιακά στοιχεία των συνεταιρισμών και οδήγησαν πολλούς απ' αυτούς, κυρίως πρωτοβάθμιους, στη διάλυση. Οι περισσότεροι που ξαναστήθηκαν μετά την μεταπολίτευση, το κατάφεραν με τεράστιες προσπάθειες και πρωτοβουλίες των ίδιων των αγροτών, χωρίς να πάρουν από το ελληνικό κράτος έστω και την ελάχιστη αποζημίωση για τη ζημιά που υπέστησαν από τη δράση των χουντικών μηχανισμών.

Η πορεία των συνεταιριστικών οργανώσεων από την πτώση της χούντας και μετά, σε

συνθήκες αστικής δημοκρατίας, καθορίστηκε: 1. από την ανάπτυξη του κινήματος και τις ταλαντεύσεις και υποχωρήσεις του, 2. από τις προσπάθειες χειραγώγησης των συνεταιρισμών από το κράτος και τη μετατροπή τους σε μακρύ του χέρι στην αγροτιά, 3. από τις πολιτικές της ΕΕ, 4. από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό των συνεταιρισμών από την ΑΤΕ, 5. από τη δράση των μεγαλοβιομήχανων–μεγαλεμπόρων–μεγαλοαγροτών για την αποδυνάμωση των συνεταιρισμών, ιδιαίτερα εκείνων που έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην υπεράσπιση του εισοδήματος της φτωχομεσαίας αγροτιάς, 6. από τον κομματισμό, την προσπάθεια κυρίως ΠΑΣΟΚ και ΝΔ να ελέγξουν τις συνεταιριστικές οργανώσεις και το αγροτικό κίνημα, που οδήγησε σε αλλεπάλληλες διασπάσεις και την απαξίωση τόσο των συνδικαλιστικών οργανώσεων, όσο και τους συνεταιρισμούς. Σ' αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε και τις εξελίξεις, σε διεθνές και τοπικό επίπεδο, στον τομέα της παραγωγής τροφίμων, τη δράση των πολυεθνικών εταιρειών του λεγόμενου αγροτοδιατροφικού συμπλέγματος, τις διεθνείς συμφωνίες ΓΚΑΤΤ-ΠΟΕ.

Η αποδυνάμωση

των πρωτοβάθμιων οργανώσεων

Σταθερή πολιτική επιλογή είναι η αποδυνάμωση των πρωτοβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων με την παράλληλη ενίσχυση των δευτεροβάθμιων οργανώσεων (ΕΑΣ, ΚΑΣΟ κ.λπ.) Η διαχείριση (παραλαβή, επεξεργασία, εμπορία) των προϊόντων μεταφέρεται και διενεργείται αποκλειστικά μέσω των Ενώσεων. Πολλές πρωτοβάθμιες οργανώσεις μένουν χωρίς αντικείμενο, αφού ούτε εμπορία γεωργικών εφοδίων δεν μπορούν να κάνουν μιας και η ίδια η κρατικοσυνεταιριστική ΣΥΝΕΛ συναλλασσόταν (όσο υπήρχε) μόνο με τις Ενώσεις και όχι με τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και την ίδια προτίμηση δείχνουν και οι ιδιωτικές εταιρείες γεωργικών φαρμάκων και εφοδίων. Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί αναγκάζονται να αγοράζουν γεωργικά εφόδια με «γέφυρες», είτε με τη μεσολάβηση των Ενώσεων, είτε χρησιμοποιώντας ενδιάμεσες ιδιωτικές εταιρείες, με αποτέλεσμα να υφίστανται το αυξημένο κόστος αυτής της διαδικασίας και οι ίδιες οι οργανώσεις και οι παραγωγοί.

Η χαριστική βολή για τις πρωτοβάθμιες οργανώσεις δίνεται με τη σύσταση των «Ομάδων Παραγωγών» σύμφωνα με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι «Ομάδες Παραγωγών» γίνονται υποχρεωτικές για την είσπραξη και διαχείριση των επιδοτήσεων και αποζημιώσεων που δίνονται από την ΕΕ, συγκροτούνται ανά προϊόν, προϋποθέτουν ακαθάριστα έσοδα ή διαχείριση ποσότητας τέτοιου ύψους που ξεπερνά τις δυνατότητες ενός χωριού. Η ίδια η συγκρότηση των ομάδων «ανά προϊόν» διασπά τους παραγωγούς, δημιουργεί προβλήματα στην ενιαία δράση τους, διασπά τις προσπάθειες ακόμα και του

μεμονωμένου παραγωγού αφού τον εξαναγκάζει να συμμετέχει σε παραπάνω από μια ομάδες παραγωγών όταν έχει παραπάνω από μια παραγωγές.

Έτσι, οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί μετατράπηκαν σε γραφειοκρατικούς μηχανισμούς, αποκόπηκαν από τα προβλήματα των μικρομεσαίων παραγωγών και των χωριών και φυτοζωούν περιμένοντας τα ψίχουλα που τους δίνουν οι ενώσεις από τη διαχείριση των επιδοτήσεων. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα έσοδά τους δεν αρκούν να καλύψουν τα έξοδα μισθοδοσίας ενός υπαλλήλου.

Συνεταιριστική πολιτική

ή πολιτική μέσω των συνεταιρισμών

Μια πεποίθηση είναι εδραιωμένη στους μικρομεσαίους αγρότες. Ποτέ μέχρι σήμερα δεν υπήρξε αγροτική πολιτική, ποτέ μέχρι σήμερα δεν υπήρξε πολιτική για τους συνεταιρισμούς. Και δεν εννοούμε φιλολαϊκή πολιτική ή φιλοαγροτική πολιτική. Δεν περιμένει κανείς κάτι τέτοιο από το αστικό κράτος. Υπήρξαν όμως διάφορες πολιτικές ανάλογα με τις ανάγκες των μεγαλοβιομηχανών και μεγαλέμπορων, ανάλογα με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ανάλογα με τις ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς και διάφοροι αυτοσχεδιασμοί, όχι όμως πολιτική. Όλη η ελληνική ύπαιθρος είναι γεμάτη από ερειπωμένες αποθήκες σιτηρών, ρημαγμένα ξηραντήρια καπνού, συσκευαστήρια με απαξιωμένο εξοπλισμό και άχρηστο πλέον, αφού δεν λειτουργήσαν ποτέ ή λειτουργήσαν ελάχιστα, κτίρια που κανείς δεν θυμάται την χρησιμότητα τους. Αποτέλεσμα της ανυπαρξίας αγροτικής πολιτικής, της υπαρκτής όμως άσκησης πολιτικής με όχημα τις συνεταιριστικές οργανώσεις. Ούτε λίγο ούτε πολύ, οι κυβερνήσεις ΝΔ και ΠΑΣΟΚ έχουν ασκήσει τις όποιες πολιτικές τους υπερχρεώνοντας τις συνεταιριστικές οργανώσεις, φορτώνοντας τα βάρη στους ίδιους τους αγρότες.

Η ΑΤΕ, τα χρέη, τα επιτόκια και οι «ρυθμίσεις»

Η ανάγκη για επενδύσεις, ειδικά σε τομείς που δεν επένδυε το ιδιωτικό κεφάλαιο και για διαχείριση της παραγωγής (παραλαβή, επεξεργασία, εμπορία), φόρτωσε τις συνεταιριστικές οργανώσεις με δάνεια. Τα επιτόκια των δανείων αυτών κυμαίνονταν στις δεκαετίες '80 και '90 μεταξύ 25% και 35%. Δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί όποιος γνωρίζει

Μπορεί το συνεταιριστικό κίνημα να γίνει όπλο στα χέρια της φτωχομεσαίας αγροτιάς;

Συντάχθηκε απο τον/την ΕΚΚΕ

Πέμπτη, 07 Μάιος 2015 14:09 - Τελευταία Ενημέρωση Πέμπτη, 07 Μάιος 2015 14:18

τα περιθώρια κέρδους της πρωτογενούς παραγωγής ότι η εξόφληση αυτών των δανείων ήταν αδύνατη. Και τουλάχιστον οι εξαγωγικές μονάδες είχαν μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90 τα περιθώρια να καλύψουν μέρος της διαφοράς από τις λεγόμενες συναλλαγματικές διαφορές. Η πολιτική όμως της «σκληρής δραχμής» από τις αρχές της δεκαετίας του '90 (κυβέρνηση Μητσοτάκη), στο όνομα του Μάαστριχτ, και στη συνέχεια οι ίδιες πολιτικές του ΠΑΣΟΚ στο όνομα του Μάαστριχτ και της ΟΝΕ, εξανέμισαν αυτή τη δυνατότητα. Η αποπληρωμή των δανείων με τέτοιους όρους ήταν αδύνατη.

Την ίδια εποχή, με βάση τις συμφωνίες της ΓΚΑΤΤ-ΠΟΕ, οι κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ-ΝΔ «δεσμεύονται» να μη στηρίζουν τις τιμές των αγροτικών προϊόντων. Και επειδή αυτή η δέσμευση τους βόλευε, την τήρησαν. Ταυτόχρονα, πέταξαν το μπαλάκι της στήριξης των τιμών στις συνεταιριστικές οργανώσεις, μέσω δανείων φυσικά. Στα μέσα της δεκαετίας του '90 σκάει η «βόμβα». Οι συνεταιριστικές οργανώσεις είναι υπερχρεωμένες, αδυνατούν να πληρώσουν τα χρέη τους, τα πανωτόκια τρέχουν και αρχίζουν οι πτωχεύσεις και οι κατασχέσεις, οι εκποιήσεις περιουσιακών τους στοιχείων, ενώ κάθε πρόσβασή τους στο τραπεζικό σύστημα αποκόπτεται ή γίνεται με πολιτική διαμεσολάβηση και άρα εξάρτηση των συνεταιριστών από την πολιτική εξουσία.

Στη δεκαετία του '90 οι κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ προχωρούν σε δύο ρυθμίσεις. Μία το 1994 και μια άλλη το 1998. Και οι δύο έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: θέτουν ως προϋπόθεση των ρυθμίσεων την εκποίηση αδρανών και μη περιουσιακών στοιχείων των ΑΣΟ. Στην δεύτερη μάλιστα το «χάρισμα» ενός μέρους των χρεών γίνεται με ξεπούλημα κρατικής και συνεταιριστικής περιουσίας. Ούτε λίγο ούτε πολύ, περιουσιακά στοιχεία της ΚΥΔΕΠ παραχωρούνται στις Ενώσεις κι αυτές με την σειρά τους αναλαμβάνουν την υποχρέωση να τα πουλήσουν έναντι των χρεών τους στην ΑΤΕ. Πονηριά, το δίχως άλλο. Καταστατικά, η ίδια η ΑΤΕ δεν μπορούσε να εκποιήσει την περιουσία της ΚΥΔΕΠ. Μπορούσε όμως να την παραχωρήσει στις ΑΣΟ. Και αυτές δεν δεσμεύονται από πουθενά να μην την πουλήσουν. Επίσης, η δεύτερη αυτή ρύθμιση είναι και επιλεκτική. Χαρακτηριστικά, «χαρίζει» τα χρέη όλων των συνεταιριστικών οργανώσεων που εμπλέκονται στην επεξεργασία και εμπορία βρώσιμης ελιάς, ακόμα και ιδιωτικών επιχειρήσεων με το αιτιολογικό της άσκησης μέσω αυτών κρατικής πολιτικής. Εξαιρεί όμως έναν, από τους παλιότερους και μαζικότερους, πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό. Τον συνεταιρισμό της Ορμύλιας, του οποίου όλοι οι ελαιοπαραγωγοί γνωρίζουν το θετικό ρόλο στη διαμόρφωση των τιμών της βρώσιμης ελιάς. Ίσως αυτός του ο ρόλος να είναι και ο λόγος της εξαίρεσης του από το νόμο.

Αλλά και αυτές οι ρυθμίσεις είναι ανεπαρκείς και αδυνατούν να λύσουν το πρόβλημα των χρεών των ΑΣΟ.

Οι χωματερές της ΕΟΚ,

οι επιδοτήσεις της ΕΕ,

οι ποσοτώσεις, η νέα ΚΑΠ

Η ένταξη στην ΕΟΚ λειτούργησε ανασταλτικά για κάθε δυνατότητα ανάπτυξης του αγροτικού τομέα της οικονομίας. Δεν είναι τυχαίο ότι από την πρώτη χρονιά της ένταξης το ισοζύγιο των αγροτικών προϊόντων από θετικό που ήταν μετατράπηκε σε αρνητικό με τάσεις συνεχούς διεύρυνσης. Οι χωματερές έγιναν αιτία να ανασταλεί κάθε συζήτηση για αξιοποίηση της παραγωγής, αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, διαστρέβλωσαν τη συνείδηση του παραγωγού. Οι ποσοτώσεις, ιδιαίτερα στα κτηνοτροφικά προϊόντα, κρέας-γάλα, ανέκοψαν την ανάπτυξη ενός τομέα όπου η χώρα ήταν ελλειμματική και η εγχώρια ζήτηση συνεχώς αυξανόταν. Οι επιδοτήσεις έγιναν τροχοπέδη στη διεκδίκηση τιμών που να καλύπτουν τα έξοδα παραγωγής και να επιτρέπουν στο φτωχομεσαίο αγρότη να ζει από τις καλλιέργειές του, πάντα προς όφελος των μεγαλεμπόρων και μεγαλοβιομήχανων, που αυξάνουν την κερδοφορία τους σε βάρος της μικρομεσαίας αγροτιάς και σε βάρος των λαϊκών στρωμάτων που καταναλώνουν τα προϊόντα. Η νέα ΚΑΠ, με την αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή και τις χαμηλές πλέον τιμές παραγωγού, λειτουργεί ανασταλτικά σε κάθε πιθανότητα να αυξήσει ο παραγωγός το εισόδημά του αυξάνοντας την παραγωγή του. Παράλληλα, φορτώνει το μικρομεσαίο παραγωγό με πρόσθετα κόστη με τις «ορθές γεωργικές πρακτικές», τις «πιστοποιήσεις» κ.λπ., ενώ ρίχνει και το δόλωμα των αγραναπαύσεων και των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων.

Είναι χρήσιμοι οι συνεταιρισμοί;

Σ' αυτά τα πλαίσια, με τους μικρομεσαίους παραγωγούς να καταστρέφονται και να εγκαταλείπουν τις καλλιέργειες και τις προοπτικές της ελληνικής γεωργίας θολές και δυσοίωνες, βρίσκουν έδαφος απόψεις παραίτησης από κάθε προσπάθεια ή διεκδίκηση, αναζητήσεις ατομικών λύσεων εξόδου απ' την κρίση, αναζητήσεις ευκαιριακών λύσεων, υποταγή των μικρομεσαίων παραγωγών στις διαθέσεις του μεγάλου κεφαλαίου. Βρίσκουν έδαφος θεωρίες περί «επιχειρηματικότητας», που ούτε λίγο ούτε πολύ φορτώνουν την ευθύνη της κρίσης του κεφαλαίου στις επιχειρηματικές ικανότητες και την ευελιξία των μικρομεσαίων αγροτών και των συνεταιρισμών τους και προτείνουν ως μέσο εξόδου από την κρίση τη μετατροπή ΑΣΟ σε κλασικού τύπου καπιταλιστικές επιχειρήσεις, σε ό,τι

Μπορεί το συνεταιριστικό κίνημα να γίνει όπλο στα χέρια της φτωχομεσαίας αγροτιάς;

Συντάχθηκε απο τον/την ΕΚΚΕ

Πέμπτη, 07 Μάιος 2015 14:09 - Τελευταία Ενημέρωση Πέμπτη, 07 Μάιος 2015 14:18

ακριβώς είναι ο πραγματικός φορέας των προβλημάτων. Στο παιχνίδι αυτό μπαίνουν και διάφορες Ενώσεις και η ΠΑΣΕΓΕΣ, που σέρνει το χορό της συμβολοιακής γεωργίας και της υποταγής στις διαθέσεις των τραπεζιτών και των πολυεθνικών (βλ.

AGRO,

συμφωνίες με την Τράπεζα Πειραιώς κ.λπ.)

Η πρόσφατη αύξηση τιμή των σιτηρών (στάρι, καλαμπόκι κ.λπ.) και το ποιος ωφελήθηκε απ' αυτήν είναι ενδεικτική της αδυναμίας των ξεχωριστών, ανοργάνωτων παραγωγών να επωφεληθούν από την όποια αύξηση των τιμών. Η πλειοψηφία των ανοργάνωτων παραγωγών ή όσων οι οργανώσεις τους δεν διέθεταν αποθήκες (σιλό), έπεσαν θύματα των μεγαλεμπόρων και αλευροβιομήχανων και εισέπραξαν μόλις τα 2/10 της αύξησης της τιμής. Και εδώ δεν είναι θέμα ούτε επιχειρηματικότητας ούτε ανταγωνιστικότητας ούτε άλλων βαρύγδουπων θεωριών. Είναι καθαρά θέμα ξεπουλήματος κρατικοσυνεταιριστικής περιουσίας, στο όνομα αυτών ακριβώς των αντιλήψεων και θεωριών που άφησαν ανοχύρωτους τους παραγωγούς.

Η πραγματική δύναμη των μικρομεσαίων παραγωγών, όπως άλλωστε και όλων των λαϊκών στρωμάτων, βρίσκεται στην ενιαία μαζική συλλογική τους δράση, στη συγκέντρωση των δυνάμεών τους απέναντι στον αντίπαλο, που δεν είναι άλλος από τους μεγαλοβιομήχανους–μεγαλέμπορους–τραπεζίτες–πολυεθνικές και τις πολιτικές ΝΔ–ΠΑΣΟΚ–ΕΕ–ΠΟΕ, που κόβονται και ράβονται σύμφωνα με τα συμφέροντα τους.

Στην κατεύθυνση αυτή έχει νόημα η ανασυγκρότηση των συνεταιριστικών οργανώσεων, δίπλα σε ένα αναγεννημένο μαχητικό διεκδικητικό αγροτικό κίνημα. Πάνω σε νέες βάσεις, με πραγματικό κύτταρο τις πρωτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις, με ανάπτυξη της δημοκρατίας στο εσωτερικό τους και έλεγχο από τους ίδιους τους παραγωγούς, με την είσοδό τους σ' όλη την διαδικασία της παραγωγής, επεξεργασίας και εμπορίας του προϊόντος, για την αξιοποίηση των πραγματικών δυνατοτήτων του κάθε χωριού ή ομάδας χωριών και την εξυπηρέτηση των πραγματικών αναγκών των παραγωγών και της λαϊκής κατανάλωσης, τον τελικό εφοδιασμό των καταναλωτών με φθηνά, ποιοτικά και ασφαλή προϊόντα. Πρώτο και κύριο μέλημα μιας τέτοιας προσπάθειας είναι να αποτραπούν, να σταματήσουν οι κατασχέσεις, οι πλειστηριασμοί και οι εκποιήσεις της περιουσίας των συνεταιρισμών. Η συνεταιριστική περιουσία μπορεί να λογισθεί μόνο ως συλλογική περιουσία της αγροτιάς και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζεται.

Αν κάποιος αντιτείνει ότι ένα τέτοιο εγχείρημα μέσα σε συνθήκες καπιταλισμού είναι καταδικασμένο, πράγματι έχει δίκιο στο βαθμό που ο στόχος μιας τέτοιας προσπάθειας δεν είναι μια στέρη συμμάχια της εργατικής τάξης με την αγροτιά, η οποία θα συμπαρασύρει

Μπορεί το συνεταιριστικό κίνημα να γίνει όπλο στα χέρια της φτωχομεσαίας αγροτιάς;

Συντάχθηκε απο τον/την ΕΚΚΕ

Πέμπτη, 07 Μάιος 2015 14:09 - Τελευταία Ενημέρωση Πέμπτη, 07 Μάιος 2015 14:18

και τα φτωχά λαϊκά στρώματα του χωριού και της πόλης στην πάλη για την ανατροπή του καπιταλισμού. Όμως, έτσι κι αλλιώς, μόνο μέσα απ' αυτή τη διαδικασία, την ανασυγκρότηση των συνεταιρισμών και την αναγέννηση του αγροτικού κινήματος, μπορεί να υπάρξει αντίσταση στην επίθεση του κεφαλαίου και να ανοίξει ο δρόμος για τη φτωχομεσαία αγροτιά.

*** Ο Α.Π. είναι συνεταιριστικός υπάλληλος**

**** Ο Γ.Α. είναι αντιπρόεδρος του συνεταιρισμού Αραβησού - Ν. Πέλλας**